

PROPOSTES D'EDUCO PER A LES ELECCIONS CATALANES 2024

Posant la infància i l'adolescència al centre

Títol: Propostes d'Educo per a les eleccions catalanes 2024. Posant la infància i l'adolescència al centre.

© Educo (2024)

Es permet la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment sempre que se n'esmenti la font i es faci sense finalitats comercials.

Per obtenir més informació sobre els temes tractats en aquest document, poseu-vos en contacte amb **educoc@educoc.org**.

Contingut

Introducció	4
Polítiques públiques a favor de la infància i l'adolescència a Catalunya	4
Polítiques globals des de Catalunya: cooperació internacional i educació	5
II. Posant la infància i l'adolescència al centre	6
1. Benestar i pobresa	6
2. Menjador escolar i espai de migdia	7
3. Activitats extraescolars, dret al joc i temps lliure	9
4. Educació i criança de la primera infància	10
5. Protecció davant les violències	12
6. Educació en Emergències	14
III. Referències	16

I. Introducció

Les eleccions per a la nova legislatura a Catalunya són una renovada oportunitat per posar la infància i l'adolescència en el lloc que els correspon en l'agenda política i social. No és una qüestió d'elecció: és una obligació de les administracions públiques i governs.

Tot i que els nens, nenes i adolescents són subjectes de drets, no sempre en poden gaudir, com tampoc del seu benestar. Diverses situacions de desigualtat, pobresa i de privació material, de violències o de desprotecció poden conduir a múltiples vulneracions dels seus drets de manera quotidiana i sovint poc visible. A més, els seus drets de participació, així com el fet que les seves opinions siguin escoltades i tingudes en compte en totes les decisions que els afecten, massa sovint són considerats secundaris, malgrat tractar-se d'una condició necessària per a la pràctica i la qualitat democràtica com a ciutadania.

Les decisions polítiques, en canvi, poden establir les normes i els mecanismes públics per protegir-los i garantir els seus drets i benestar, de manera que afecten la infància per acció o omissió. El compromís polític comença ja en els programes electorals, on s'identifiquen preocupacions, es trien prioritats i es plantegen possibles mesures de política pública que es volen impulsar.

No hi ha temps per esperar. A continuació, les anàlisis dels principals problemes només subratllen la urgència de visibilitzar i prioritzar la infància i l'adolescència com a part fonamental de la ciutadania del present i del model de societat del futur.

Polítiques públiques a favor de la infància i l'adolescència a Catalunya

A Catalunya viuen més d'1,5 milions de nens, nenes i adolescents que conviuen en una de cada tres llars catalanes i que representen el 18 % de la ciutadania. Si bé hi ha una tendència de decreixement de la població infantil a Catalunya, és la comunitat autònoma on viuen més nens, nenes i adolescents després d'Andalusia.

Malgrat uns certs avanços en alguns àmbits, la situació no és positiva: continua creixent l'empobriment i la desigualtat en la infància, fet que afecta el conjunt dels seus drets i el seu bon desenvolupament. Això es deu a la falta de polítiques robustes de protecció social de la infància, els efectes acumulats de la recessió de 2008 a 2013 i les polítiques d'austeritat, així com de la pandèmia i dels efectes socials i econòmics de l'encariment de la vida arran de la guerra a Ucraïna.

Una crisi amb causes globals i conseqüències locals que continuen afectant la infància de manera diferent segons els països i les seves polítiques i que, tant a Catalunya com en el conjunt d'Espanya, comporten que la infància i adolescència continuï sent el col·lectiu amb major risc de pobresa des de fa anys.

Arribats a aquest punt, a Catalunya el 27 % dels nens, nenes i adolescents viuen en llars per sota del llindar de la pobresa. Al conjunt de l'estat espanyol aquesta xifra ascendeix al 28 %, de manera

que se situa com el país de la Unió Europea amb la taxa més alta de pobresa infantil, realitat que condiciona molt negativament l'exercici de tots els seus drets.

Polítiques globals des de Catalunya: cooperació internacional i educació

La situació mundial tampoc és globalment positiva: el món afronta escenaris molt greus de crisis humanitàries, conflictes armats i desastres naturals agreujats pels impactes del canvi climàtic que empenyen una gran part de la població a una situació d'extrema fragilitat: hi ha 258 milions de persones que pateixen fam aguda en la major crisi alimentària de la història recent. El 2024 les organitzacions humanitàries preveuen que 181 milions de persones en 72 països del món rebran ajuda humanitària i protecció, però l'escassetat de fons va fer que el 2023 només arribessin a menys de dos terços de les persones que es proposaven ajudar (OCHA, 2023).

En aquest context, presenciem la xifra més elevada mai registrada de 108 milions de persones que s'han vist forçades a desplaçar-se de les seves llars i necessiten protecció internacional (ACNUR, 2023). Aquestes doloroses realitats d'emergències i desplaçaments forçosos tenen un clar perfil infantil, ja que el 41 % d'aquesta xifra són nens, nenes i adolescents, molt per sobre del que seria proporcional (representen el 30 % de la població). Com mai des de la Segona Guerra Mundial, avui 43 milions de nens, nenes i adolescents pateixen desplaçament forçós, el doble que fa una dècada (UNICEF, 2023).

II. Posant la infància i l'adolescència al centre

Polítiques públiques a favor de la infància i l'adolescència a Catalunya

1. Benestar i pobresa

Un PROBLEMA enorme: 1 de cada 3 nens, nenes i adolescents en situació de pobresa

Catalunya és la segona comunitat autònoma amb més nens, nenes i adolescents en situació de pobresa i exclusió social en termes absoluts: 442.000 persones (taxa AROPE, ECV, INE-Idescat, 2023). Com en el conjunt de l'estat, la infància catalana continua sent el col·lectiu més afectat per les situacions de pobresa i de falta de material, molt per sobre del conjunt de la població (8 punts): un 32,5 % de nens, nenes i adolescents catalans pateixen mancances materials i monetàries severes (taxa AROPE) enfront d'un 24,4 % de persones majors d'edat.

És ben sabut que les condicions de la llar i del barri en el qual neixen i/o creixen les persones en els seus primers anys de vida prediuen les oportunitats que tenen avui i condicionen les que tindran al llarg de les seves vides. La crua realitat que 1 de cada 3 nens, nenes i adolescents catalans viu en llars en una situació greu de pobresa i de falta de material dificulta el seu present i hipoteca el seu futur. Les despeses relacionades amb l'habitatge són un dels principals factors d'empobriment de les famílies amb menors d'edat, que en un percentatge del 18 % tenen retards en els pagaments (hipoteca o lloguer, rebuts de gas, electricitat, comunitat...). Es calcula també que més del 70 % dels desnonaments són de famílies amb nens, nenes i adolescents.

En aquest escenari, com recomana la Unió Europea des de fa una dècada, és urgent comprometre's amb la inversió en infància per trencar el cicle de desigualtats, entre altres accions, augmentant el que es destina a prestacions socials d'infància i família. En relació amb aquestes prestacions, Catalunya, com el conjunt de l'estat, segueix lluny de la mitjana europea, a pesar que el Parlament de Catalunya va aprovar el 2020 una moció sobre pobresa infantil amb el compromís d'avançar del 0,8 % cap a la mitjana europea del 2,4 % en el PNB per a infància i famílies.

En aquest sentit, cal assenyalar els treballs iniciats per la Generalitat per elaborar una Estratègia de lluita contra la pobresa infantil a Catalunya, que està previst que es presenti abans de les eleccions i que és clau per situar-la entre les prioritats polítiques de la pròxima legislatura.

1. 5 PROPOSTES sobre benestar i pobresa

1. Prioritzar el desplegament de l'Estratègia de lluita contra la pobresa infantil a Catalunya des de l'inici del mandat amb una inversió adequada perquè aconsegueixi efectivament prevenir, atendre i reduir la pobresa infantil, dins del marc de la Garantia Infantil Europea i tenint en compte els treballs iniciats en l'anterior legislatura amb les organitzacions especialitzades, la implementació de les accions territorialitzades a mitjà i llarg termini i l'avaluació dels seus avanços i impactes sobre la base d'evidències.
2. Enfortir les polítiques de rendes que beneficien a la infància perquè actualment una quarta part dels més de 400.000 nens, nenes i adolescents catalans en situació de pobresa no reben ni l'Ingrés Mínim Vital estatal ni la Renda garantida de ciutadania catalana (Síndic de Greuges, 2024). Cal canviar la ponderació del fet de tenir fills i filles menors d'edat a càrrec en l'import i en l'accés a prestacions, així com facilitar els tràmits i reduir la burocratització de les ajudes a activitats i serveis específics de menjador, estiu o extraescolars.
3. Enfortir les capacitats de prevenció i atenció dels serveis socials municipals amb les famílies en l'acció social, comunitària i especialitzada en infància, així com els punts d'assessorament en habitatge i mediació davant el risc de desnonament, d'energia i de tramitacions d'ajudes, a través del reforç dels contractes programa.
4. Finançar adequadament el creixement del parc públic d'habitatge assequible i prioritzar l'accés de les famílies amb fills i filles menors d'edat a càrrec en funció de la renda familiar disponible, així com dotar d'habitatges suficients les taules d'emergència social per poder garantir una alternativa residencial a totes les famílies amb nens i nenes en risc de desnonament o que resideixin en infrahabitatges.
5. Garantir que efectivament a les llars on habiten famílies amb nens, nenes i adolescents en situació de vulnerabilitat social no se'ls tallin els subministraments bàsics d'aigua, llum i gas. Avançar en una normativa que obligui a activar proactivament bons socials i preus reduïts per a aquestes circumstàncies.

2. Menjador escolar i espai de migdia

Un PROBLEMA bàsic: gairebé la meitat dels nens i nenes no van al menjador escolar i només el 20 % dels instituts tenen aquest servei

A Catalunya un 54 % de l'alumnat es queda a menjar a l'escola, una xifra més positiva que en el conjunt de l'estat, on no s'arriba a la meitat (45 %), però que continua lluny de ser un servei universal i gratuït desitjable. Si bé pràcticament totes les escoles públiques de primària a Catalunya tenen menjador (un 97 %), no totes tenen cuina pròpia. Cal assenyalar que només un 20 % dels instituts de secundària actualment ofereixen aquest servei, sense assegurar la continuïtat de les beques de menjador en el pas a secundària de nens i nenes que la rebien a primària.

D'altra banda, a pesar que el preu és la principal barrera que troben les famílies i que prop d'un 6 % de la infància a Catalunya no pot permetre's menjar carn o proteïna almenys cada dos dies,

actualment només un 13 % de l'alumnat rep algun tipus de beca. El curs passat es van quedar sense beca 100.000 nens i nenes sol·licitants. A més, pràcticament la meitat de les beques que s'atorguen cobreixen el 70 % de les despeses i deixa les famílies en una situació de no poder assumir el 30 % restant.

Catalunya és la comunitat autònoma amb el preu de menú més car (amb l'augment dels dos últims cursos), que arriba als 6,91 €/dia (el doble que Canàries). Això suposa que una família hagi d'assumir una despesa de més de 1.200 euros per fill o filla cada curs escolar per accedir al menjador.

El menjador escolar incideix directament en el benestar infantil i és una garantia per a l'alimentació infantil, a més de constituir una política palanca per a l'equitat educativa i reduir l'absentisme escolar a les tardes. Per a Educo, el menjador escolar és un enclavament de drets perquè, a més d'assegurar una alimentació saludable per al desenvolupament de nens, nenes i adolescents, permet desenvolupar bons hàbits, compartir temps i participar en activitats educatives compartides en un espai protegit. A més, és un mitjà important de conciliació familiar.

És necessari redefinir el menjador escolar des d'una òptica més integral on el temps del migdia es converteixi en un espai que garanteixi el dret a l'educació, la salut, la protecció i l'equitat educativa. L'espai del migdia i el menjador escolar són part de la jornada educativa i han d'integrar-se en el projecte educatiu de centre per aconseguir una major coherència i suports públics.

En aquest context, cal assenyalar avanços positius de la Generalitat de Catalunya (Departament d'Educació) respecte a les beques menjador: en primer lloc, el pressupost ja té una partida oberta i això assegura finançament (sempre que es compleixin els requisits); en segon lloc, la convocatòria ja no es limita a un període i es pot sol·licitar la beca durant tot el curs escolar; en tercer lloc, hi ha més nens i nenes que accedeixen a la beca del 100 % gràcies al canvi de criteris; i finalment, més nens i nenes amb discapacitats accedeixen a les ajudes (ja no s'exigeix una discapacitat del 60 %, sinó del 33 %). Tot això ha suposat un important increment (del 54 % des de 2016) dels nens i nenes que reben beca menjador a Catalunya (Síndic de Greuges, 2024).

2. 6 PROPOSTES sobre el menjador escolar i l'espai de migdia

1. Continuar avançant **progressivament cap al menjador escolar universal i gratuït com a part del dret a l'educació** a partir del seu reconeixement com a dret subjectiu essencial que millora l'equitat educativa i l'alimentació i el desenvolupament saludables de la infància i l'adolescència en escoles i instituts com a entorns educatius protectors, com ja el tenen consolidat altres països europeus.
2. Ampliar **la beca del 100 % als nens i nenes en situació de pobresa acompanyant les famílies** perquè coneguin i accedeixin amb facilitat a les beques de menjador escolar, accelerant la seva tramitació, resolució i renovació automàtica, així com el seu pagament a temps i amb la informació adequada. Eliminar el criteri de deutes o impagaments de la família a l'administració pública com a motiu d'exclusió que penalitza el dret a l'alimentació a la infància més vulnerable.

3. Aprovar el **Decret de menjadors escolars perquè siguin educatius, inclusius, saludables, sostenibles i justos** fent possible diverses formes de gestió a través de les associacions de famílies de l'alumnat (FA) i incloure en paper i corresponsabilitat el servei en la lluita contra el malbaratament alimentari i la reducció de plàstics i residus en el menjador.
4. Posar en marxa un **pla per a espais d'alimentació en els instituts públics** per assegurar que els i les adolescents poden accedir a un menú saludable, que poden sol·licitar la beca menjador i que tenen també l'opció d'escalfar el menjar de casa cada migdia, com en el cas de la ciutat de Barcelona, on en tots els instituts públics ja s'han habilitat espais d'alimentació.
5. Dur a terme un **pla de menjadors escolars per a les 58 escoles públiques de primària a Catalunya** que encara no tenen servei de menjador i assegurar cuina pròpia adequada.
6. Assegurar **la qualitat del servei amb una alimentació saludable** garantint que els menús segueixin els criteris de l'Agència de Salut de Catalunya i tendir a la incorporació dels criteris d'alimentació sostenible sense encarir el preu (productes de proximitat, temporada i/o ecològic, i menys proteïna animal i ultraprocessats). Mantenir una comunicació fluida amb les famílies per a la valoració i millores del servei.
7. Garantir la **qualitat educativa de l'espai del migdia** amb la formació en resolució de conflictes i convivència dels equips de monitors alineada amb el pla de convivència del centre, amb la figura del COCOBE (coordinador de convivència, coeducació i benestar) i amb l'equip docent, dotant de majors recursos d'educació inclusiva per atendre adequadament els nens i nenes amb necessitats especials perquè puguin accedir al servei en condicions.

3. Activitats extraescolars, dret al joc i temps lliure

Un PROBLEMA d'equitat: desigualtats educatives, esportives i culturals en el temps lliure

Els nens, nenes i adolescents tenen dret al descans, al joc i a les activitats en el temps lliure, així com a participar en la vida cultural, fets fonamentals per al seu benestar i desenvolupament físic, mental i social. Per això, hem d'assegurar-los entorns sans que els permetin gaudir d'oportunitats per participar de la vida comunitària i social dels seus pobles, els seus barris i les seves ciutats des dels primers anys de vida. En conseqüència, quan parlem del dret ampliat a l'educació, cal incloure les oportunitats educatives, esportives i culturals més enllà del temps escolar i l'àmbit de l'educació formal, que tenen un alt valor educatiu i d'aprenentatges, especialment en relació amb les seves habilitats socials.

A Catalunya només 1 de cada 3 nens, nenes i adolescents (3-14 anys) té hàbits saludables en el temps lliure i un estil actiu d'oci amb una hora al dia d'esport o joc al parc com recomana l'OMS (Enquesta de salut de Catalunya, 2022). Malgrat la seva reconeguda rellevància educativa, les activitats en el temps lliure (educatives, esportives, culturals i d'idiomes) són un terreny poc articulat de les polítiques públiques i es donen en condicions de desigualtat.

En aquest sentit, la despesa en activitats extraescolars de les llars a Espanya amb rendes altes multiplica per cinc la despesa de les llars amb rendes baixes (EsadePol, 2023). A Catalunya es confirmen les iniquitats en les activitats extraescolars amb 140.000 nens, nenes i adolescents que

no en fan cap, la gran majoria (77 %) a causa del seu preu: en concret, mentre 9 de cada 10 nens, nenes i adolescents de classe alta fan extraescolars, no arriben a 7 de cada 10 entre la infància més vulnerable, que participen gairebé exclusivament a les esportives (Educació 360, 2023). I, pel que fa a l'estiu, 2 de cada 3 de nens, nenes i adolescents catalans (64 %) no han participat en activitats d'oci durant les vacances escolars.

La Generalitat de Catalunya té competències per desenvolupar un marc normatiu de finançament per liderar una governança en la línia d'educació a temps complet, en col·laboració amb els municipis, respectant la seva autonomia local i comptant amb el ric teixit d'entitats socials, culturals i esportives arrelades en el territori.

3. 3 PROPOSTES sobre extraescolars, joc i temps lliure

1. Impulsar una estratègia catalana per a extraescolars, joc i temps lliure amb un marc de criteris compartits, governança i finançament per avançar en la garantia d'un mínim d'activitats de tardes amb extraescolars diverses, de qualitat i assequibles per a tota la infància i adolescència (dels 6 als 16 anys), entre d'altres, amb un sistema de beques, bonificacions o gratuïtat per accedir-hi en igualtat d'oportunitats, escoltant els interessos i tenint en compte les opinions de nens, nenes i adolescents.
2. Reforçar els **programes educatius, d'oci i temps lliure durant tot l'estiu i altres vacances escolars** fent costat als municipis i el seu ecosistema educatiu (AFA, entitats socials, culturals i esportives, equipaments escolars, culturals, etc.) amb recursos per promoure i garantir el gaudi d'activitats i un **menjar saludable** al dia en un entorn educatiu d'oci, que també compensin la pèrdua d'aprenentatges durant gairebé tres mesos. La promoció de la participació activa i el protagonisme infantil i adolescent en aquests espais és fonamental.
3. Fomentar la transformació i els usos de **l'espai públic per al joc i la trobada dels nens, nenes i adolescents** perquè sigui inclusiu, jugable i saludable per al seu desenvolupament físic, mental i social i que es dissenyi en cocreació amb ells i els que els cuiden. Prioritzar campanyes de salut comunitària de promoció del joc compartit a l'aire lliure i finançament extraordinari en els barris més desfavorits per a la infància en situació de pobresa, que és la que menys juga i fa activitat física-esportiva a l'aire lliure.

4. Educació i criança de la primera infància

Un petit gran PROBLEMA: desigualtats primerenques, inversió social i suports a la criança

A Catalunya viuen prop de 180.000 nadons, nens i nenes menors de 3 anys, i si atenem a tota l'etapa de la primera infància (fins als 6 anys) les xifres ascendeixen fins a 380.000 nens i nenes. Aquest és el període vital més crític per al desenvolupament present i futur i el més estratègic en termes d'inversió social i prioritats polítiques per compensar desigualtats de partida i trencar el cicle de desavantatges. Malgrat totes les evidències que ens confirmen la rellevància de la primera infància, les mesures i polítiques públiques actuals es limiten gairebé exclusivament a l'àmbit de l'educació formal i de la pediatria, on els recursos són, a més, insuficients.

La taxa d'escolarització de menors de 3 anys a Catalunya va ser del 43,9 % en el curs 2022-23 i la majoria van a una escola infantil pública (gairebé 7 de cada 10). Si bé l'increment de places públiques en els últims anys ha suposat una important millora de les taxes d'escolarització, l'oferta encara és insuficient i no garanteix un accés en condicions d'equitat, la qual cosa provoca que continuï havent-hi grups tradicionalment absents: encara queden fora molts infants en situació de vulnerabilitat social i econòmica, especialment nens i nenes de nacionalitat estrangera, que acudeixen fins a 4 vegades menys a l'escola infantil que els autòctons (Síndic de Greuges, 2024).

L'educació infantil de primer cicle és la porta d'entrada al sistema educatiu, i aquests anys suposen un període essencial per establir les bases del llenguatge, els vincles, els aprenentatges i el benestar al llarg de tota la vida. Per això és necessari continuar avançant cap a la universalització i gratuïtat d'aquesta etapa educativa, al mateix temps que es promou la diversificació de serveis de suport a la criança adaptats a les necessitats de la infància i de les famílies (de conciliació, d'atenció precoç, de suports a les cures en comunitat, etc.) en el marc d'una política pública integral amb suports i programes d'educació i criança de qualitat, assequibles i adequats per als primers anys de vida, que sigui capaç de contribuir a trencar la transmissió intergeneracional de la pobresa i la solitud de moltes maternitats.

La Generalitat de Catalunya ha realitzat avanços respecte a la gratuïtat de l'escolarització en l'últim curs del cicle (I2) a les escoles infantils públiques, però es tracta d'una mesura incompleta perquè no cobreix el servei de menjador ni garanteix que es prioritzi la infància més vulnerable, com estableix la LOMLOE.

4. 5 PROPOSTES sobre educació i criança de la primera infància

1. Dissenyar un **pla integral per a la primera infància a Catalunya** que articuli una política pública catalana per a l'etapa estratègica de la primera infància i, especialment, dels primers 1000 dies de vida orientada a la igualtat d'oportunitats i a l'enfortiment de suports i serveis públics d'educació i criança de qualitat, assequibles i adequats per prevenir i reduir desigualtats educatives, socials i de gènere, així com la promoció del bon tracte des de la primera infància.
2. Continuar **augmentant les places públiques d'educació infantil** de primer cicle i garantir la **prioritat d'accés amb criteris d'equitat**, evitant la segregació escolar. Entre d'altres, amb mesures per mobilitzar la demanda de les famílies tradicionalment absents, els fills i filles de les quals són els que més podrien beneficiar-se de l'escolarització primerenca, i amb la revisió dels actuals criteris d'accés perquè es garanteixi l'accés de totes aquelles famílies en situació de vulnerabilitat social i econòmica.
3. Posar en marxa mecanismes per **garantir que els nens i nenes petits en situació de vulnerabilitat social tinguin assegurada una plaça gratuïta** i de qualitat en escoles infantils públiques, incloent-hi el servei de menjador.
4. Avançar, mentre s'estén progressivament la gratuïtat amb equitat en tota l'etapa 0-3, en els **preus públics assequibles tant de l'escolarització com de l'alimentació en els tres cursos** de les escoles infantils públiques, ja sigui amb tarifació social, les bonificacions i/o les beques menjador, a partir de la corresponsabilitat en el finançament entre administracions.

5. Garantir les figures de COCOBE (Coordinador de coeducació, convivència i benestar) a les escoles infantils, augmentar els recursos **d'educació inclusiva per a la prevenció, detecció i atenció precoç**, i millorar la coordinació dels diversos professionals i sistemes implicats (equips d'atenció psicopedagògica, centres de desenvolupament infantil i atenció precoç, escoles 0-3 i d'infantil i primària, pediatria, serveis socials...) per garantir l'acompanyament adequat i personalitzat a les nenes i nens petits amb necessitats educatives especials (NESEA) i a les seves famílies, comptant amb la seva participació.

5. Protecció davant les violències

Un PROBLEMA arrelat: violències contra la infància, silenciades i en augment

La violència sobre nens, nenes i adolescents és un problema greu de salut pública que pot comportar greus conseqüències per a la salut física i mental, el desenvolupament de la personalitat i la dignitat de la infància. Es tracta d'una realitat molt estesa, amb diverses causes i efectes múltiples, que es dona en tota mena de contextos i, generalment, de manera oculta, com reconeix la LOPIVI (Llei orgànica 8/2021 de protecció integral a la infància i adolescència davant la violència). Avui sabem que els entorns que se solen considerar, en principi, segurs per a nens, nenes i adolescents, com els contextos familiar, escolar i d'oci, és on es donen més casos de violència.

A Catalunya les situacions de violència escolar estan molt esteses (un 64 % de l'alumnat n'ha estat víctima en alguna ocasió) i la incidència de l'assetjament escolar entre l'alumnat de primària i de secundària és del 19 % (més de 200.000 alumnes) (Enquesta de convivència escolar i seguretat de Catalunya, 2022). En l'últim curs escolar, va haver-hi un augment important de casos atesos amb la Unitat de Suport a l'Alumnat en Situació de Violència (USAV), però, tot i això, s'estima que només atén uns 1.500 alumnes, menys del 0,5 % dels casos que es produeixen (Síndic de Greuges, 2024).

Arran del desplegament de la LOPIVI, és important destacar que la Generalitat de Catalunya ha iniciat la unificació de protocols i la implantació de les figures professionals de protecció de Coordinadors COCOBE (Coeducació, Convivència i Benestar) en els centres escolars i de Delegats o Delegades de protecció en els centres esportius i d'oci.

També cal assenyalar que des de fa uns anys ha posat en marxa projectes pilot per millorar en l'atenció de violències sexuals a nens, nenes i adolescents amb el model Barnahus, que s'està estenent.

5. 7 PROPOSTES sobre protecció davant les violències

1. Impulsar la **implementació de la Llei** orgànica 8/2021 de protecció integral a la infància i adolescència davant la violència (LOPIVI) en la comunitat i brindar-ne els recursos econòmics precisos.
2. Impulsar la **participació de la infància** com a instrument clau per treballar la prevenció de la violència i generar entorns segurs.
3. Fomentar l'establiment **d'estàndards de protecció infantil organitzacional** en el si de les administracions, centres educatius i entitats en contacte amb nens, nenes i adolescents.
4. Generar entorns educatius segurs reafirmant el **bon funcionament de les figures de Coordinadors COCOBE (Coeducació, Convivència i Benestar) en tots els centres educatius (de 0 a 18 anys)**, així com en l'àmbit esportiu i d'oci (Delegat o Delegada de Protecció), dotant-les de la formació integral i contínua, del perfil adequat, del pressupost i la disposició horària precisa perquè, efectivament, siguin útils per prevenir la violència i per detectar, visibilitzar i acompanyar els casos de violències que es detecten des dels centres reforçant el programa Escoles Lliures de violències.
5. **Incrementar els recursos** i difondre en totes les escoles i instituts i amb campanyes per a tota la ciutadania els **telèfons d'infància**, tant de denúncia com de suport, reforçant la resposta ràpida i la coordinació de recursos per donar la millor i més ràpida atenció i acompanyament (educatiu, psicosocial, jurídic...) a partir de l'escolta activa. També continuar estenent el **model integral d'atenció a violències sexuals** en la infància i adolescència Barnahus.
6. Promoure una **cultura del bon tracte i de la protecció amb formació** en totes les entitats i institucions en contacte amb la infància i l'adolescència per garantir que els diferents professionals tenen el coneixement i les eines per contribuir a prevenir, detectar i atendre violències contra la infància i posar en marxa polítiques de protecció infantil organitzacional, i impulsar municipis protectors compromesos amb la creació d'espais segurs i entorns protectors i de bon tracte, entre d'altres, en els equipaments i en l'espai públic.
7. Millorar en la **diagnosi de les violències sobre la infància i l'adolescència posant en marxa una Enquesta catalana** sobre drets dels nens, nenes i adolescents que inclogui les situacions de violència, i permeti també compartir aquest coneixement amb cada centre educatiu.

Polítiques globals des de Catalunya: cooperació, emergències i educació

L'ajuda al desenvolupament continua sent una eina clau per a pal·liar les necessitats humanitàries on la infància i l'adolescència es troben en una situació d'especial vulnerabilitat davant la pèrdua de molts dels seus drets i el risc que no els recuperin durant anys pel context d'emergències. Amb l'objectiu d'aconseguir el 0,7 % del PNB de l'Ajut oficial al desenvolupament (AOD) el 2030, és crucial que els plans incloguin de manera específica la protecció, la cura i el benestar de la infància i l'adolescència com a etapa vital i socialment estratègica per a la transformació de les causes de la pobresa i per a la justícia global.

A Catalunya cal destacar que en el recent Pla director de cooperació al desenvolupament 2023-2026 s'estableix un treball més integrat entre desenvolupament, foment de la pau, acció humanitària i educació global. Així mateix, s'assumeix el compromís d'enfortir l'educació global i l'acció humanitària perquè es dediqui un 25 % i un 10 % de l'AOD operatiu, respectivament.

Més enllà de l'educació en emergències, l'educació global (també denominada educació per al desenvolupament o educació per a la ciutadania global) és una eina estratègica perquè la ciutadania, incloent-hi la infància i l'adolescència, compregui i actuï davant les injustícies globals. Fer front als reptes globals i avançar cap als objectius de desenvolupament sostenible exigeix comptar amb una ciutadania activa, compromesa amb els canvis socials i amb un coneixement crític de la realitat cada vegada més complexa, més canviant i més interconnectada entre el local i el global.

6. Educació en Emergències

Un PROBLEMA urgent: prioritzar l'educació també en l'acció humanitària

En totes les crisis humanitàries, la infància sofreix especialment. Molts dels seus drets es veuen vulnerats, sobretot el dret a l'educació. No obstant això, només el 3 % dels fons humanitaris estan destinats a l'educació en contextos d'emergència. Actualment, 224 milions de nens i nenes en edat d'escolarització viuen en contextos de crisis humanitàries, una xifra que s'ha triplicat en tan sols sis anys (ECW, 2022). Més de 78 milions dels quals ja no poden anar a escola i prop de 120 milions sí que hi poden anar, però no estan aconseguint el nivell mínim de coneixements en matemàtiques i lectura. La gran majoria que no poden anar a escola són nens, nenes i adolescents que viuen en zones de crisis prolongades i que han crescut en aquestes circumstàncies.

En una emergència, el dret a una educació per al benestar de la infància ha de ser prioritari, accessible i de qualitat contínua, inalienable i indivisible i, per tant, no pot ser suspès i ha de garantir-se en tots els nivells (des de l'etapa inicial a la superior) i en tots els àmbits (formal i no formal).

Durant una crisi, la infància i l'adolescència, especialment les nenes i les noies, necessiten espais on puguin sentir-se segures i protegides, que els proporcionin una certa estabilitat física i emocional, que redueixin el seu nivell d'estrès personal i col·lectiu i que puguin reforçar les seves capacitats d'afrontament psicosocial i de resiliència. També és un lloc que protegeixi els nens, nenes i adolescents de perills com el tràfic, l'explotació laboral, els matrimonis forçats o els reclutaments com a soldats; i un espai dedicat a jugar, aprendre, conivure, expressar-se, compartir, així com a tenir accés a una alimentació sana i a altres serveis com l'accés a l'aigua potable i a instal·lacions sanitàries adequades. Malgrat aquesta rellevància, desgraciadament el 2022 només es van cobrir el 29 % de les necessitats educatives de les crides de Nacions Unides (OCHA).

Cal assenyalar l'element positiu que la Generalitat de Catalunya, en el seu actual Pla director de cooperació 2023-2026, concreta el mètode d'avançar en el finançament de l'ajut oficial al desenvolupament per aconseguir que el 2030 el 0,7 % dels ingressos corrents no condicionats del

pressupost català es destinin a AOD, i també amb el compromís de dedicar el 10 % de l'AOD a ajuda humanitària.

6. 4 PROPOSTES sobre educació en emergències

1. Cal assegurar el doble compromís d'increment de l'ajut oficial al desenvolupament recollit en el Pla director de cooperació catalana de concretar i de dedicar el **10 % dels fons de l'ajuda a acció humanitària**, així com d'acompanyament en la implementació de l'agenda específica de defensa dels drets humans, especialment de la prevista en infància.
2. Augmentar el pes de l'ajut per a **educació en emergències (EeE) fins a almenys el 10 % de l'ajuda humanitària**, seguint l'exemple de la Unió Europea (DG ECHO) i com reclama la Campanya Mundial per l'Educació. Aquesta inversió en educació en emergències ha de realitzar-se amb un enfocament de drets i de triple nexa de desenvolupament, acció humanitària i pau per donar resposta amb actuacions en educació i atenció psicosocial que facilitin els entorns protectors i de bon tracte, així com assegurar els principis d'Escoles segures.
3. Incorporar **l'enfocament de drets d'infància en la futura Estratègia d'educació global prevista** en el Pla director de cooperació catalana per millorar tant la comprensió de les causes i impactes de les crisis humanitàries com l'acció en favor de la justícia global, així com per tenir en compte la imprescindible **participació i protagonisme de nens, nenes i adolescents** en el seu disseny i implementació.
4. **Millorar la resposta humanitària dels diversos actors catalans** reformant el Comitè Català d'Ajut Humanitari i Emergència (CCAHE) per reforçar el seu paper coordinador i el seu funcionament operatiu a partir dels aprenentatges i els marcs i aliances internacionals.

III. Referències

Catalunya

- Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència (LDOIA).
- Síndic de Greuges de Catalunya. Informe dels drets dels infants 2024.
- Plataforma d'Infància de Catalunya (PINCAT). Informe sobre l'estat dels drets de la infància i adolescència a Catalunya, octubre 2023.

Estat

- Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant de la violència (LOPIVI).
- Llei Orgànica 3/2020, de 29 de desembre, d'Educació (LOMLOE).
- Alt comissionat contra la pobresa infantil. Geografia de la pobresa infantil a Espanya (2021)
- Pla d'acció estatal per a la implementació de la Garantia infantil europea (2022-2030). Ministeri de Drets Socials i Agenda 2030, Govern d'Espanya.
- Estratègia d'erradicació de la violència sobre la infància i adolescència (2022). Ministeri de Drets Socials i Agenda 2030, Govern d'Espanya.

Internacional

- Convenció sobre els drets de l'infant de les Nacions Unides (1989).
- Recomanació de la Comissió Europea "Invertir en infància, trencar el cicle de desigualtats" (2013).
- *Our rights, our future. The Europe we want.* Children's recommendations to European Union decision makers. Child Fund Alliance, Eurochild, Save the Children, UNICEF (2024).
- *Council of Europe Strategy for the Rights of the Child (2022-2027).* Children's Rights in Action: from continuous implementation to joint innovation.
- Primera Estratègia de la Unió Europea sobre els drets de la infància (2021).

Informes d'Educo

- [Comedor escolar universal y gratuito: un objetivo alcanzable y urgente \(2022\).](#)
- [El comedor escolar en España. La visión de las familias \(2022\).](#)
- [Brechas socioeducativas en los derechos de la primera infancia \(2022\).](#)
- [Érase una Voz... Si no nos ves, no nos crees. Informe sobre la percepción de la violencia contra la infancia \(2019\).](#)
- [La Educación en Emergencias: el derecho urgente \(2023\).](#)